

2129 18

Anders Olofsson
Vasa 1847
Södertälje

Anders Olofsson, B. (A. 2)
Anders Olofsson
Södertälje
1847

PRELIMINÄR KÄLLFÖRTÄCKNING
TILL
SÖDERTÄLJE STADS HISTORIA

S.I.Olofsson

Södertälje stads arkiv

Stadens eget arkiv har liksom andra städers inlevererats till vederbörlikt landsarkiv, i detta fall Landsarkivet i Uppsala. Samlingen omfattar 1700-talets handlingar och går fram till året 1839. De äldre handlingarna finnes endast kvar fragmentariskt. Huvuddelen av handlingarna i Landsarkivet i Uppsala utgöres av rådhusrättens och magistratens domböcker och protokoll. Serien innehåller sammanbundna rådhusrättens och magistratens protokoll, dels renskrivna, dels i koncept. Domböckerna finnes i Svea hovrätts arkiv i Riksarkivet i form av s.k. renoverade domböcker, och det är dessa som nu excerperas. Magistratens protokoll i Landsarkivet kommer senare att genomgå. Följande översikt över samlingen ger en bild av det befintliga arkivbeståndet fram till år 1800:

A I. Rådhusrättens och magistratens domböcker och protokoll

Volym nr 1	Dombok	1719-21	Volym nr 28	Dombok	1757
" 2	"	1722-23	" 29	"	1758
" 3	"	1724	" 30	"	1759
" 4	"	1725-1726	" 31	"	1760
" 5	"	1727-28	" 32	"	1764-65
" 6	"	1729	" 33	"	1766-67
" 7	"	1730	" 34	"	1768
" 8	"	1731	" 35	"	1771-72
" 9	"	1732	" 36	"	1773
" 10	"	1733-34	" 37	"	1775-76
" 11	"	1736	" 38	"	1777-78
" 12	"	1738	" 39	"	1779-81
" 13	"	1740 i koncept	40	"	1784;1786
" 14	"	1746	41	"	1787
" 15	"	1741	42	"	1788-89
" 16	"	1742	43	"	1790-91
" 17	"	1742-43 i koncept	44	"	1792
" 18	"	1743	45	"	1794
" 19	"	1744	46	"	1795
" 20	"	1745-46	47	"	1796
" 21	"	1747	48	"	1797
" 22	"	1748	49	"	1798
" 23	"	1749	50	"	1799
" 24	"	1750-51	51	"	1800
" 25	"	1752	Serien fortsätter till		
" 26	"	1754	1839.		
" 27	"	1755-56			

A II. Småprotokoll

- Volym nr 1 Småprotokoll 1754-55 Intecknings-, uppbörds- och lagfartsprotokoll
- Volym nr 2 Småprotokoll 1787-94 Intecknings-, uppbörds-, lagfarts-, äktenskapsförords- och förmyndarprotokoll
- Volym nr 3 Småprotokoll 1796-1800 Samma som volym nr 2
- Serien går till 1839.

F I. Bouppteckningar

- Volym nr 1 Bouppteckningar 1710- 1739
- " 2 " 1740- 1749
- " 3 " 1750- 1759
- " 4 " 1760- 1769
- " 5 " 1770- 1779
- " 6 " 1780- 1789
- " 7 " 1790- 1800

F II. Konkursakter

- Volym nr 1 Konkursakter 1791- 1802 gäller åren 1791, 1796, 1798 och 1802.

F III. Inneliggande handlingar

- 1 volym för tiden 1716-1822 diverse angelägenheter, spridda år

G. Övriga handlingar

- Volym nr 1 1732-1736 Handlingar angående rådhusbyggnaden

Hallrättens arkiv

- Protokoll och handlingar 1745 - 1759 gäller åren 1745-1751, 1753 och 1759.

Riksarkivet

Källmaterialet rörande Södertälje kan i stort delas i två grupper, å ena sidan material med proveniens från staden eller enskilda och å andra sidan material med proveniens från centralmakten och dess organ. Det förra materialet är betydligt mindre än det senare, ehuru långt ifrån obetydligt. En genomgång av de viktigaste serierna och samlingarna direkt eller indirekt berörande staden har givit följande översiktsbild:

Huvuddelen av det otryckta materialet för medeltiden finnes i Pergamentsbrevsamlingen, i Pappersbrevsamlingen och i Sturearkivet. Antalet brev är förhållandevis begränsat. Följande uppställning ger besked om beståndet:

I Pergamentsbrevsamlingen: 1433 2/4, 1438 29/8, 30/8 (2), 1439 3/10, 1442 20/8, 1443 18/3, 1447 3/7, 1466 14/10, 1474 7/12, 1475 28/6 (3), 1478 2/7, 1479 23/6, 24/6, 1480 26/7, 1481 31/8, 1486 15/9, 1493 22/6, 22/6, 24/6, 28/6, 29/8, 7/12, 1494 u.d., 1514 30/8, 31/8.

I Pappersbrevsamlingen: 1438 8/5, 30/8, 1439 2/10, 1478 24/6, 2/7, 1479 22/6, 1486 u.d., 1493 19/6, 28/6, 1494 u.d., 1514 29/8, 30/8.

I Sturearkivet: 1500 9/9, 1508 19/5, 24/5, /6, 27/8, 1510 29/3, 19/4, 1516 17/5, u.d.

För femtonhundratalet flödar materialet särskilt mot slutet av detta rikt. Fram till 1560 underlättas arbetet av att Gustav I:s registratur är tryckt i Historiska Handlingar. De kungl. breven rörande Södertälje och dess innevärdare är däremot för tiden efter 1560 otryckta och utgör en mycket omfattande samling. Synnerligen gynnsamt för arkivbeståndet har varit, att hertig Karls omfattande arkiv räddats åt eftervärlden. Hans stora intresse för staden har föranlett ett flitigt korresponderande till och rörande Södertälje och dess borgare. Breven löper från år 1571 till år 1592 och ingår i Hertig Karls diariet 1566-1592, liksom i Hertig Karls registratur. Breven ger upplysningar om stadens näringsförhållanden och rättsliga status i främsta rummet.

Utöver hertig Karls arkiv finnes från denna epok i slutet av 1500-talet brev rörande staden i Johan III:s konceptsamling samt av särskilt intresse för kännedomen om befolkningsmängd och skatter i Landskapshandlingarna i Kammararkivet, Södermanlands län, uppställda årsvis. Denna senare serie är en av de viktigaste rörande staden i Kammararkivet och omnämnes i samband med redogörelsen för detta arkiv.

Efter 1592 finnes de kungl. breven i Riksregistraturet. Antalet är betydande och samlingen sträcker sig fram till 1696. Ett mindre antal brev finnes dessutom i Kammararkivets utgående diarier, i Åkermarckska kopieboken (Reduktionskommissionens arkiv, RA) samt i Gustaf II Adolfs konceptsamling. 1700-talets kungliga brev finnes i Justitie revisionens registratur, i rådets registratur, i krigs-expeditionens registratur samt huvudsamlingen i Inrikes civil-expeditionens registratur åren 1724- 1809. Efter 1778 finnes även brev i Handels-och finansexpeditionens registratur.

De kungl. resolutionerna på städernas s.k. besvär utgör ingen särskild samling utan ingår för 1600-talets del i Riksregistraturet och för 1700-talets del i Riksdagens registratur. Dessa är särskilt upplysande om stadens förhållanden nästan på alla områden och följande förteckning öfver de, som direkt eller indirekt avse Södertälje, ger en överblick: 1637 22/2, 1640 22/2, 1641 13/5, 1642 25/2, 1647 39/3, 1652 24/12, 1660 7/7, 19/12, 1664 16/9, 1668 13/10, 2/11, 1672 13/12, 1675 28/9, 1680 10/12, 1683 6/2, 1686 24/11, 23/12, 1689 22/4, 1693 13/12, samtliga i Riksregistraturet, 1714 17/7, 1719 13/7, 1720 15/11, 1728 24/9, 15/11, 1736 29/1, 1740 7/11, 1753 30/3, 1762 21/5, samtliga i Riksd. registratur.

Vid sidan av de kungl. breven dryftas stadens angelägenheter på högsta ort i riksrådet. Rådsprotokollen och rådets registratur tillhör därför denna grupp av källor. Protokollen är tryckta fram till 1660-talet och förda med användbart register. För tiden därefter är samlingen för stor för att kunna exciperas i sin helhet. Här är det dock tillräckligt att konsultera protokollen i samband med stadens förekommande framställningar. God ledning härvid ges av en särskild samling, som är anknuten till den betydelsefulla serien Städernas skrivelser och besvär, varom ytterligare nedan. Titeln på denna samling är Städernas skrivelser och besvär jämte till besvärens handläggning hos K.M:t hörande protokoll, registratur, koncept, diarier m.fl. handlingar. I volymen nr 121 finnes materialet rörande Södertälje sammanfört. Som ovan framgått finnes de kungl. resolutionerna i Riksregistraturet. Originalen, som borde ligga i stadens eget arkiv, saknas för Södertäljes del liksom för flertalet städers.

Stadens angelägenheter har varit föremål för handläggning inom den centrala förvaltningen och särskilt två ämbetsverks skrivelser till Kungl.Maj:t innehåller väsentliga upplysningar om staden, nämligen Kommerskollegiums och Kammarkollegiums. Följande underdåniga skrivelser till K.M:t från Kommerskollegium är av intresse för stadens historia: 1707 29/1, 1711 6/6, 1719 27/10, 1720 14/10, 1729 25/6, 1734 5/3, 6/5, 1740 12/5, 1746 18/11, 1747 13/7, 29/12, 1752 4/9, 1755 27/1, 9/5, 22/12, 1759 9/5 (2), 25/10, 1761 27/2, 8/10, 1762 16/2 24/3, 1765 15/4, 1767 16/11, 1774 25/10, 15/11 (2), 1780 3/4, 1783 21/1, 1784 24/8, 1785 15/2, 1786 17/10, 1787 11/7. Kammarkollegiums underdåniga skrivelser till K.M:t av betydelse är följande: 1694 18/5, 1700 14/2, 1728 7/11, 1735 5/6, 1777 7/11, 1782 13/11, 1787 7/11.

Till denna grupp hör även lantregeringens skrivelser till K.M:t rörande stadens angelägenheter. I serien Landshövdingars skrivelser till K.M:t finnes under Stockholms län följande brev: 1660 14/10, 1661 25/2, 1681 26/2, 1687 16/2, 18/7 och under Södermanlands län: 1695/16/4, 1696 14/5, 1712 22/3.

I serien Allmänna verks (utom kollegiers), direktions m.fl. skrivelser till K.M:t ingår i volymen nr 807 handlingar rörande Södertälje kanal 1782.

En samling av stor vikt för stadens historia under frihetstiden utgör Frihetstidens utskottshandlingar. Detta var de maktägande riksdagsutskottens tid och för staden gällde det att i görligaste mån vinna dessa för sina intressen i de olika angelägenheter, som blev aktuella. Följande brev berör Södertälje: 1734 4/9, Defensionsdeputationen, Utskottshandlingarna vol.nr 6:51, 1738 27/11, Def.dep., Uh vol.nr 25:29, 1747 17/6, Kontributionsdep., Uh 59 a:481, 1752 12/3, Handels-och manufakturdep., Uh 8, 1752 12/5, samma dep., Uh 31:149, 1752 15/5, samma dep., Uh 31:193, 1756 10/2, samma dep., Uh 7:373, 1756 16/6 samma dep., Uh 8:318, 21:474, 1756 21/9, Kammar-och ekonomi dep., Uh 37:229, 77:117, 70:109, 1762 15/5, Lantmilitära dep., Uh 76:518, 110:689, 1762 16/6, 14/6, Statsdep., Uh 86, 1765 6/8, Sekreta utskottet, Uh 135:217, 1766 18/6, Defensionsdep., Uh 40:44, 1769 10/12, Statsdep., Uh 65:418, 7:582, 1770 16/1 Statsdep., Uh 65:672, 8:89, 1772 /2, Handels-och manufakturdep., Uh 35:31.

Den andra stora huvudgruppen av källor i Riksarkivet består av material med proveniens från Södertälje och dess borgare m.fl. I den ovannämnda serien Städernas skrivelser och besvär finnes stadens framställningar till K.M:t och till riksdagen, Södertäljes i vol.nr 121. Vidare finnes i Städers akter handlingar rörande staden: vol.63, innehåller Privilegier, Kungl. resolutioner, och brev samt handlingar rörande sysslorna i magistraten och om magistratpersonerna, vartill kommer "Strödda aktstycken". I Borgarståndets arkiv finnes riksdägsfullmakter, och i de till stor del tryckta ständsprotokollen upplysningar rörande staden. I samlingen Allmogens besvär ingår under Södermanland besvär beträffande Södertälje på 1627 års riksdag, vol. 1, Södermanland. Den största samlingen i Riksarkivet rörande staden är de renoverade domböckerna i Svea hovrätts arkiv. Rådstufvurättens domböcker finnes för år 1626, 1638, 1640-41, 1645-48, 1650-52, 1656, 1658-68, 1670-76, 1678-86, 1688, 1702-1800. Härutöver är bevarat ett fragment av Södertälje Kämnars rätt 1626-27.

I de enskilda samlingarna i Riksarkivet finnes även material rörande staden, dock få skrivelser från stadens styrelse. I Börs- torssamlingen, vol.nr 166, ligger en akt, "Tillståndet i Sveriges rikes städer 1747" av visst intresse. Begagnandet av källmaterialet i de enskilda samlingarna kommer att äga rum i samband med manuskriptarbetet. Detta gäller även de biografiska notiserna om borgare m.fl.

Kammararkivet

Stadens räkenskaper har till en ej obetydlig del bevarats i Kammararkivets många samlingar. Den viktigaste källan är Landskapshandlingarna för de län under vilka staden lytt. De s.k. landsböckerna och verifikationsböckerna ger upplysningar om stadens räkenskaper. Följande förteckning över dessa, befintliga i Kammararkivet, må anföras:

Städernas enskilda räkenskaper i KA 1631-1820: Södertälje

Åren 1656-1665 i Städers akter, KA, under Uppsala län

" 1668-92, 1694-98, 1704 i Verifikationsbanden, nämnda ovan, under Södermanlands län

" 1736, 1737, 1739, 1740, 1744-47, 1751-54 i Landsböckerna under Upplands län.

Städernas räkenskaper för kronomedlen 1631-1820: Södertälje

Under Uppsala län åren 1649, 1650, 1656, 1661, 1667, 1668, 1672, 1673, 1675, 1680, 1681, 1712 och 1714 i Landsböckerna.

Under Stockholms län åren 1642, 1643, 1645 i Landsböckerna (LB), 1731, LB och VB:2241, 1733, LB, 1737, LB, 1740, VE II:2500, 2728, 1744, LB, VB:2955, 1745, LB och VB:3056, 1746, LB och VB II:4863, 1749, LB och

VB I:1543 och VB II:3192, 1751, LB och VB:3952, 1752, LB och VB III: 3398, 1753, LB och VB:3454, 1754, LB och VB II:3036, 1755, VB II:2562, 1756, LB och VB II:3119, 1757, LB och VB:6014, 1758, LB och VB:4503, 1761, LB, 1762, LB, 1763, LB, 1764, LB och VB:2100, 1768, VB:5323, 1769, VB II:5403, 1777, LB och VB:1737, 1778, 1779, 1781, alla i LB, 1782, LB och VB II:2606, 1789, LB och VB II:2421, 1790, LB, 1791, LB och VB: 3093, 1793, VB II:2710, 1794, LB, 1794, även VB II:2997, 1795, LB och VB II:2654, 1796, LB och VB II:3234, 1797, LB och VB II:3135, 1798, LB och VB II:3479, 1799, LB och VB VI:3612 samt 1800, LB och VB II:3899. Under Södermanlands län åren 1689, VB:213, 1690, LB och VB:319, 1691, LB och VB:291, 1692, VB:1261, 1694, LB och VB:314, 1695, LB och VB I:276, 1696, LB och VB:1593, 1697, 1698, 1699 och 1700, alla i LB, 1702, LB och VB:II:1699, 1704, 1705, 1706, alla i LB, 1704, även i VB II:1634, 1712, LB, 1713, VB:110, 1715, LB och VB Ib:2512 och 1718, VB II:1896.

Ecklesiastika räkenskaper 1630-1858: Södertälje kyrka

Under Södermanlands län åren 1690-1692, 1694-1699, 1704-1705, VB 1691: 2119, 2102, VB 1692:1311, VB 1694:1680, VB 1695:1725, VB II 1697:2101 (skadat), VB II 1697:2083 (skadat), VB 1698:1882, VB 1699:2143, VB II 1704:1800 och VB II 1705:1877.

Prostarnas tionderäkenskaper: Strängnäs stift: bunt nr 1:

Öknebo prosteri 1552, 1555, 1556.

Boskaps m.fl. längder 1620-1641:

Uppland: Södertälje 1626, 1628-1629, 1636 i vol. 11:2, 15:2-3, 23:5

Södermanland: Södertälje: 1627 och 1630 i vol. 2:2 och 5:1.

Mantalslängder: Södertälje:

Södermanlands län: 1689-1705, 1710, 1715, 1717

Stockholms län: 1721, 1723, 1726, 1727, 1729, 1730, 1736, 1740, 1744

Uppsala län: Öknebo härad: 1650, 1651, 1654, 1655, 1656, 1658, 1659, 1661, 1665- 1669, 1674, 1677, 1678, 1680, 1682.

" : Södertälje: 1656, 1665, 1669, 1677, 1682.

Hjonelagslängder 1609-1611:

Södertälje 1609 nr 17.

Älvsborgs lösen 1571:

Fascikel 3:4 Öknebo härad: Tälje socken (Östertälje)

Älvsborgs lösen 1613:

Bunt nr 62-64 Tälje

Städers akter i KA:

vol. Söderköping-Torneå. Strödda handlingar ang. Södertälje.

Sandbergska samlingen:

Södertälje kanal F 4538-4553 FF 25174-25175

Södertälje yy 12816-12922

Kammarkollegii arkiv: Södertälje /i KA/

Ankomna brev: Södermanlands län: uppställda årsvis.

Reduktionsmyndigheternas m.fl. akter: Södertälje

2. Städer: Red.koll.akt nr 361 /39

3. Kyrkor och församlingar: Red.koll.akt nr 14 /176.

Tull och accis:

6. Lokala räkenskaper: Tälje(Södertälje)räkenskaper för tull och acci

vol.444 1591-1605 vol.448 1615-1617

" 445 1606-1607 " 449 1618-1619

" 446 1608-1609 " 450 1620-1622

" 447 1610-1614

Tull och accis. Arrenderäkningar och kronoräkenskaper 1726-1819:

B. Landtullen och accisen:

I. Huvudböcker med verifikationer: a.Ordinarie huvudböcker jämte ver

1 vol. Verifikationer för bl.a. Södertälje tullkammare 1796,

1 vol. " " " " " 1795,

1 vol. " " " " " 1794,

1 vol. " " " " " 1774

Kammarkollegii arkiv

I Kammarkollegiets eget arkiv (alltså ej i Kammararkivet) finnes huvudsakligen handlingar för 1800-talet. Bland de samlingar som konsulterats där för den äldre tiden märkes P.M. angående städernas donationsjorðar, i vilken liggare Södertälje är bokat från och med 21/6 1580 fram till 1800-talet. I konvolut 5 finnes tillhörande donationshandlingar för staden. I samlingen Städernas beskattning finnes "Handlingar rörande staden Södertälje, insända till den af Kungl.Maj:t den 3 mars 1852 förordnade Komitén till undersökning af grunderna för städernas beskattning", innehållande upplysningar från äldre epoker. I Första provinskontorets arkiv har även Södertäljepapper samlats, närmare bestämt i avdelningen V.Handlingar.4.Nummerserien. N. Städerna: konvolut 138:1 (Södertälje

Riksarkivets Östermalmsavdelning

Utöver Svea hovrätts arkiv ligger här av särskilt intresse för stadens näringsförhållanden Kommerskollegiets arkiv, i vilket följande avdelningar har upplysningar att lämna:

Kommerskollegii protokoll i handels-och manufakturärenden,

Årsberättelser: handlande och hantverkare,

Skrivelser från magistraterna,

Städernas privilegier samt

Manufakturkontorets arkiv: Hallrättsberättelser.

Övriga arkiv

I Lantmäteristyrelsens arkiv finnes kartor, i Nordiska museet skråhandlingar och i Landsarkivet förvaras Nyköpings länsstyrelses arkiv, där avdelningen, Kansliet, innehåller Kungliga brev rörande länets städer, Registratur över utgående skrivelser samt Riksdagsakta och riksdagsrelationer. Avdelningen ~~Kommunarkontoret~~ Kontoret innehåller Landsböcker med verifikationer samt skrivelser från staden.